

Publieke landbouwgrond in Vlaanderen en Brussel: cijfers en kansen

ILVO-inspiratiedag

19 september 2024

Gent

Sessie 5: **Samen sterk? Kunnen lokale spelers regionaal de krachten op publieke gronden bundelen?**

Sessie 5: **Samen sterk? Kunnen lokale spelers regionaal de krachten op publieke gronden bundelen?**

14u00 – 15u30

Moderator: Hans Vandermaelen (ILVO)

Pitch: Filip De Rynck (Emeritus Hoogleraar Bestuurskunde, Universiteit Gent)

Verslagnemer: Anna Verhoeve (ILVO)

Waarom volg je deze sessie? Heb je bepaalde vragen of intenties?

Zorgen om versnippering.
Wat als elk bestuur zijn eigen beleid maakt?

Wie kan welke rol spelen?

Rol voor de provincies?

Hoe kan je als lokale speler impact hebben?

Kijken welke mogelijke samenwerkingen er op regionaal niveau mogelijk zijn

Pleidooi voor samenwerking overheden olv vlaanderen of provincie

Omdat er veel potentieel zit om het grondinstrument over gemeentegrenzen heen te gaan inzetten

Handvaten om een regionaal grondenbeleid van de grond te krijgen

Waarom volg je deze sessie? Heb je bepaalde vragen of intenties?

Soms bieden overheden op zelfde stuk grond. Kan er niet beter samengewerkt worden?

Enthousiasme maar hoe pakken we het samen aan

Leren: staat van het platteland beschrijven

We willen in een regio de krachten bundelen.

Kan een provincie lokale besturen ondersteunen om actoren samen te brengen?

De rol van een burgerbeweging

Boer/centraal in samenwerking

Afstemmen van grondposities en grondenbeleid tussen organisaties

Waarom volg je deze sessie? Heb je bepaalde vragen of intenties?

Ondersteunende rol vanuit Provincie?

Hoe kunnen wij als organisatie lokale initiatieven rond samenwerking versterken, begeleiden, besturen en burgers samenbrengen, ...?

Kunnen gemeenten hier voor ondersteund worden?

Is er nood aan een overkoepelend kader?

Zijn er andere mogelijkheden dan verkoop aan andere overheden?

Welke nieuwe gebiedscoalities kunnen hiervoor ontwikkeld worden?

Als openbaar bestuur hebben we ook gronden in andere gemeenten. Hoe kan daar overbruggend (aan) gewerkt worden

Samenwerking is noodzakelijk. Hoe? Wie neemt the lead?

Waarom volg je deze sessie? Heb je bepaalde vragen of intenties?

Brussel heeft nood aan positieve samenwerking met Vlaanderen en Wallonië om nieuwe voedselstrategieën uit te rollen.

Samenwerking tussen lokale besturen nodig

Wat zijn mogelijke vormen van samenwerking met buurgemeenten waarin onze stadseigendommen deels liggen?

Uitwisselen en samenleggen publieke grond tussen overheden

Om hopelijk de rol van elk bestuursniveau in relatie tot het vlaams landbouwbeleid uit te klaren

Globale doelstellingen - regionale samenwerking

Nu lijkt dat ieder zijn ding zal doen. Hoe krijg je dat gestroomlijnd?

Kracht van kennis en vooral van bestuurskracht

Waarom volg je deze sessie? Heb je bepaalde vragen of intenties?

Regiodeal?

Kunnen de ocmw's en kerkfabrieken hun gronden afgeven aan een landbouwgrondenfonds?

Agro-ecologische Transitie van ons voedselsysteem

Samen met verschillende partners doelen realiseren op publieke landbouwgronden

Wie wordt de spin in het web

Durf

‘ Van de Gemeenschap, voor de Gemeenschap’

Samen Sterk? Lokale Spelers en Bovenlokale Samenwerking

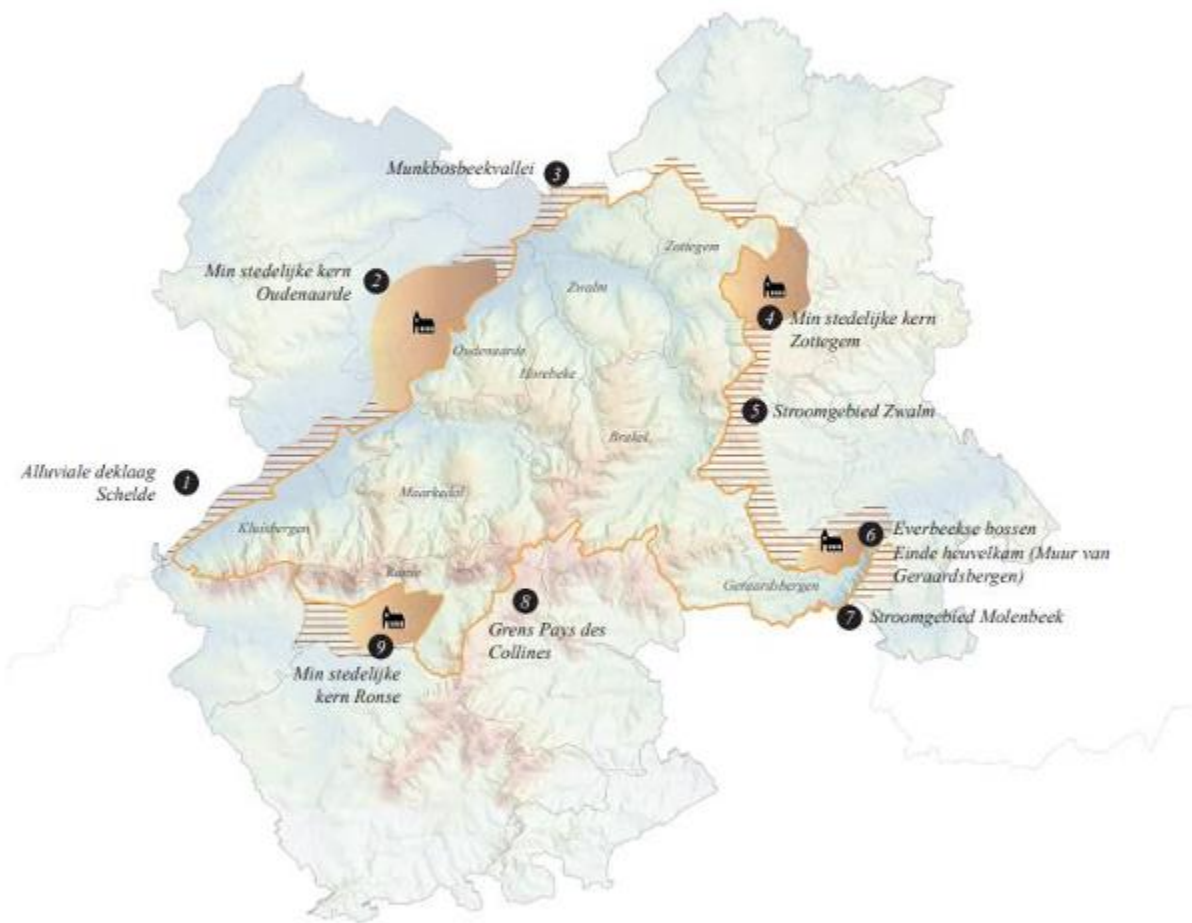
Filip De Rynck (em. UGent)

STAM, donderdag 19 september 2024

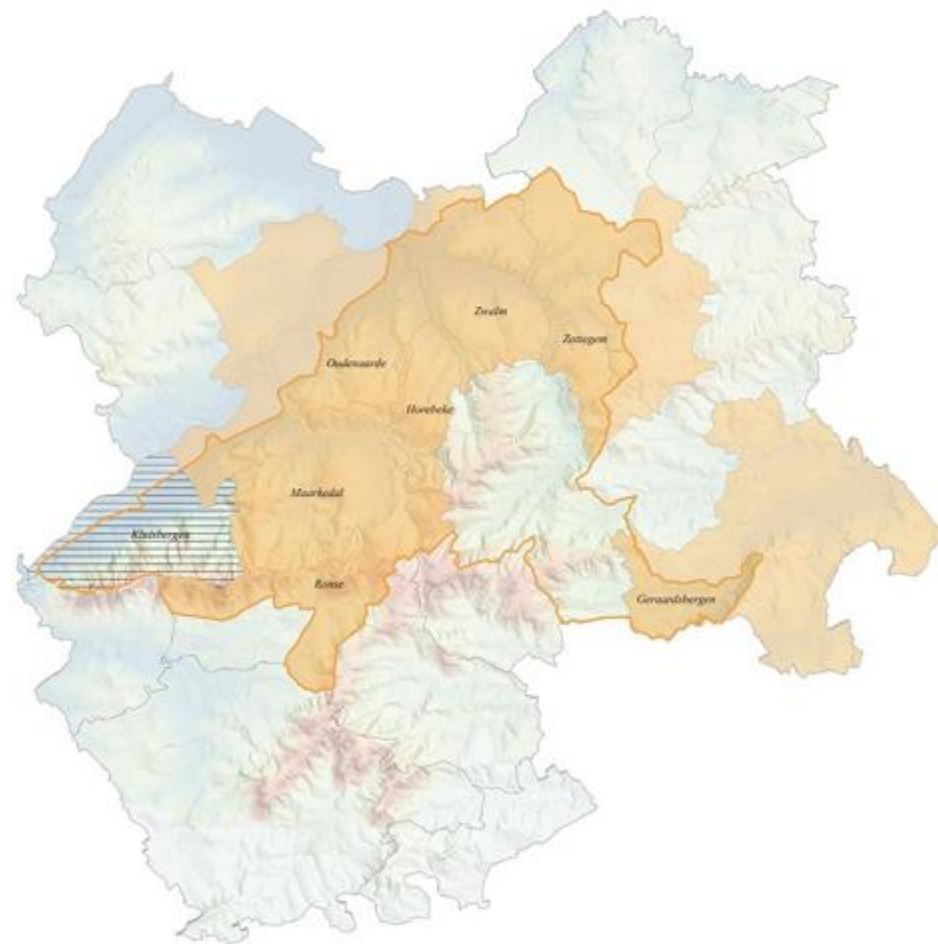

LANDSCHAPSPARK
VLAAMSE ARDENNEN

Landschappelijk kerngebied

Deelnemende gemeenten

SD3 - VERWEVEN

SOIGNEURS VAN DE VLAAMSE ARDENNEN VERWEVEN

OD1 WE VERSTERKEN
DE TYPISCHE VERWEVEN
LANDSCHAPSKENMERKEN OM
LANDBOUW EN NATUUR TE
BESCHERMEN

OD2 WE VERSTERKEN DE
KANSEN VOOR RENDABELE,
GRONDGEBONDEN LANDBOUW
IN HET VERWEVEN
LANDSCHAP

OD3 WE VERHOGEN DE
BASISKWALITEIT EN
DE BELEVING VAN HET
VERWEVEN LANDSCHAP

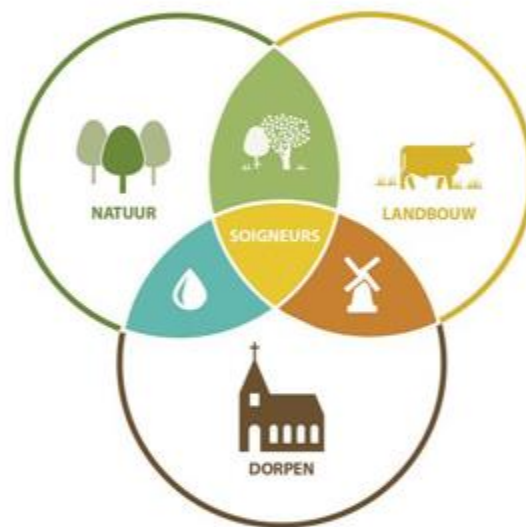

LANDSCHAPSLOGICA GELOST

“De doorgedreven interne, sectorale vooruitgang heeft geleid tot een afname van de kernkwaliteiten in de Vlaamse Ardennen.”

LANDSCHAPSLOGICA HERONTDEKKEN

“ Het oplossen van de systeemcrisis vraagt om een transversaal antwoord. Weg van de sectorale aanpak, richting een samenwerking rond de kernkwaliteiten.”

MISSIE

De soigneurs van de Vlaamse Ardennen herbronnen, leven op en verweven, over sectoren heen, de kernkwaliteiten van de Vlaamse Ardennen

Landschapspark

- Publieke landbouwgronden van Gent, gemeenten, kerkfabrieken in de regio Vlaamse Ardennen
- Landschapspark vergt een collectieve regionale visie en dat botst met de geatomiseerde beslissingen van elke aparte publieke instelling met een eigen logica en met het gebrek aan ruimtelijke planning op gebiedsniveau
- Landbouw vanuit ruimtelijk en agro – ecologisch perspectief is een collectieve waarde voor het Landschapspark en wordt ondermijnd door de sluipende vermarkting van grond
- De verkopen op korte termijn ondermijnen de doelstellingen op de lange termijn, vervat in de ambities voor dit Landschapspark

Van Vlaamse Ardennen naar Vlaanderen

1. Geatomiseerde beslissingen van aparte (lokale) overheden, elk vanuit de eigen kortetermijnlogica en dito noden
2. Zwakke bestuurskracht van veel lokale besturen in deze materie
3. Geen landbouwgrondenbeleid en grondenbank vanuit het collectief van 'de overheid', ongeacht wie eigenaar is
4. Geen regionaal beheer, geen afwegingen en beleidsvorming op gebiedsniveau
5. Sluipende beslissingen dreigen landbouwgrondenbeleid voor overheidsgronden zonder voorwerp te maken

Officieel landbouwgrond maar dat is ... oppervlakkig

- Vaak te horen bij overheden: “ de verkoop wijzigt niets aan de planbestemming van de grond, dat blijft landbouwgrond “
 - Het verandert wel helemaal van statuut:
 - Van publiek naar privaat en grond komt daardoor in een marktlogica waarin sterke spelers domineren
 - In een regio met een rammelende ruimtelijke ordening zet dat de al grote poort voor oneigenlijk gebruik nog verder open:
 - Zie Provincie Antwerpen: 46% van landbouwgrond wordt gebruikt voor niet – landbouwgebonden toepassingen (ILVO)
 - Zie verpaarding, zie verkoop aan grote industriële spelers in de groententeelt die bovendien daardoor de markt voor landbouwgrond ontwrichten

Landbouwbeleid: zonder grond

- “ Negatief effect van verkopingen op landbouwbedrijven wordt onderschat “
 - Geïndividualiseerde beslissingen van publieke instellingen hebben grote impact op de landbouw als sector en op honderden landbouwers
- “ Grondbeleid van publieke instellingen wordt gekenmerkt door quasi – totale afwezigheid van landbouwdoelen “
 - Hoge verwachtingen in agro – ecologische landbouw in een sterk verstedelijkt gebied, maar zonder ondersteunend grondenbeleid
 - Er zijn wel veel publieke eigendommen maar er is, ook bij VLM, geen grondbank voor landbouw

Boeren bundelen krachten op OCMW-gronden voor nieuwe Herpendalvallei

Over Sicco Mansholt in 1949:

“ Het liefst had hij alle Nederlandse cultuurgrond in één keer genationaliseerd, een weldaad voor de agrarische gemeenschap “

Westerman, F., (1999), De Graanrepubliek, p160, Atlas

Van privatisering naar de essentiële economie?

- Jaren '70 (creatie OCMW's) tot nu: vermarkting, privatisering in een neo – liberale dominante agenda (NPM)
 - Perverse spiraal:
 - Besparen bij en op de overheid is een deel van de neoliberale agenda en stimuleert vervolgens deze agenda (verkopen)
 - Privatisering van grond en ruimte als constante en dominante cultuur en basis van de neoliberale individualisering
- Druk naar andere kijk op de rol van de overheid in de essentiële economie
 - Van marktwaarde naar publieke waarde
 - Landbouwgrond als deel van de agro – ecologische transitie vergt sturingsinstrumenten en grond is daarvan de essentie
 - Legitimeert andere omgang met de eigen landbouwgrond en regulering van private landbouwgrond
 - En dat gaat niet alleen op voor landbouwgrond...

Mogelijke pistes voor landbouwgrondbeleid

1. Een moratorium als tijdelijke bewarende maatregel
2. Gebiedsgericht beleid en gebiedsprogramma's
3. Van ontzorging tot gemeenschappelijk beheer: instrumenten

1 Een moratorium voor de korte termijn

- Vlaamse overheid kan publieke gronden van lokale instellingen decretaal ‘van algemeen belang voor het landbouwbeleid’ verklaren en niet meer uitsluitend van lokaal belang, zoals nu
- Dat biedt de decretale basis voor een moratorium om beslissingen op korte termijn te stoppen
- In afwachting van en in de hoop op generiek beleid over de overheden heen. Zonder moratorium zal er geen noodzaak meer zijn aan beleid
- Een bewarende maar geen blijvende centrale ingreep: gebiedsgerichte onderhandelingen als volgende stap

Toekomstvisie op het lokaal en binnenlands bestuur in Vlaanderen: omgevingsbeleid

Filip De Rynck (UGent) en Lieven Janssens (UAntwerpen)
Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing

STEUNPUNT
BESTUURLIJKE
VERNIEUWING

KU LEUVEN
INSTITUUT VOOR DE OVERHEID

 Politics & Public Governance
Universiteit Antwerpen

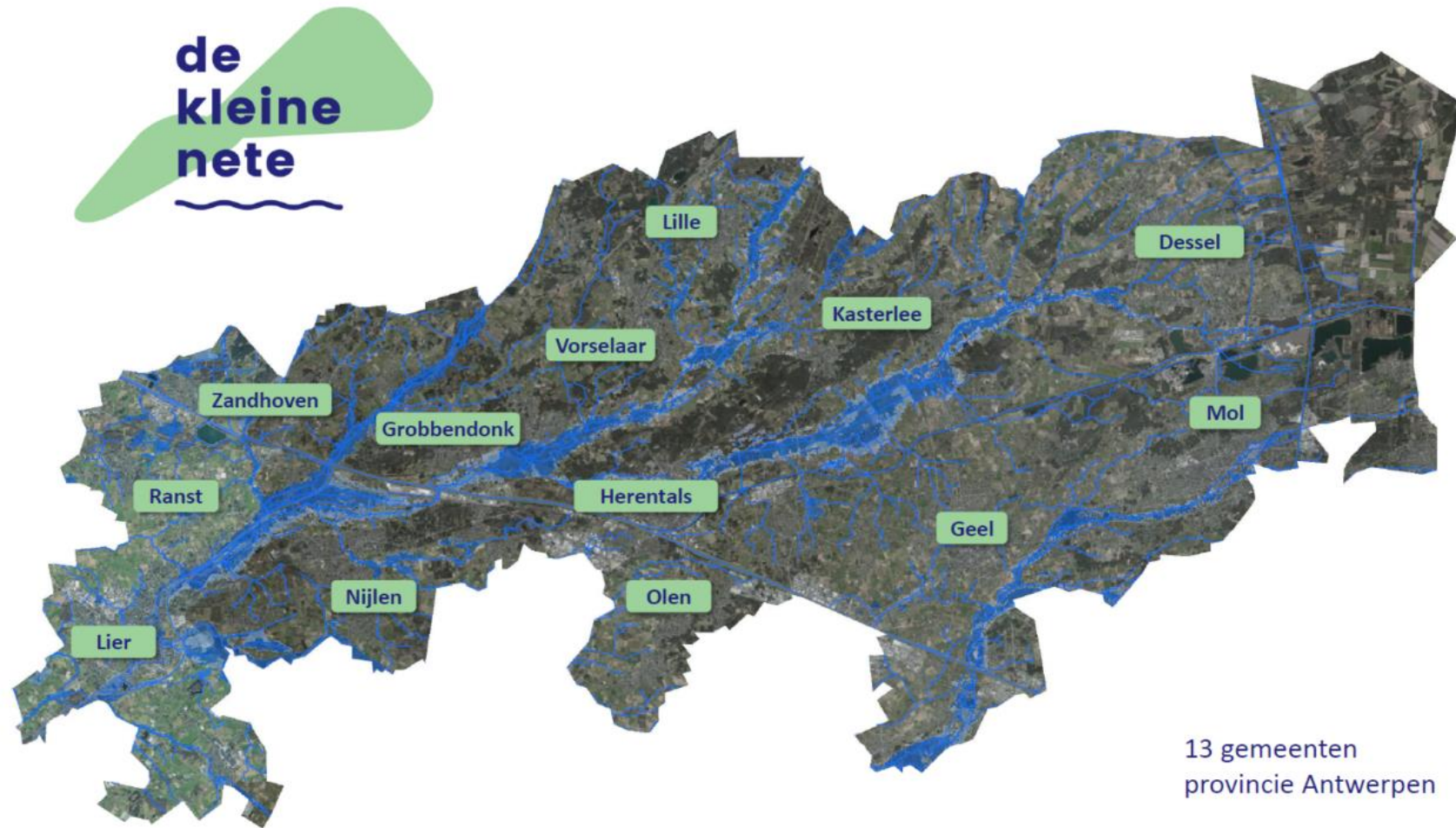
 UHASSELT

UNIVERSITEIT
GENT

2 Voorstellen voor gebiedsgericht werken

- Geen nieuw idee: beleidsbrieven Schauvliege en Demir; deel van het BRV; voorstellen van commissie Bouwshift,...
- Departement Omgeving is hiermee bezig
- Urgentie en belang het grootst voor omgevingsbeleid
- Referentieregio's niet alleen voor technische afstemming
→ ook voor gebiedsgerichte onderhandelingen
- Referentieregio's - Vervoerregio's = Omgevingsregio's
- En voor functionele gebieden op maat gemaakte samenwerkingsverbanden

Voorbeeld 1: Kleine Nete

T.OP DENDER
GEZAMENLIJKE OPMAAK &
OPVOLGING AGENDA
IFV EIGENAARSCHAP

Samenwerking met
Dendergemeenten
ikv T.OP Dender

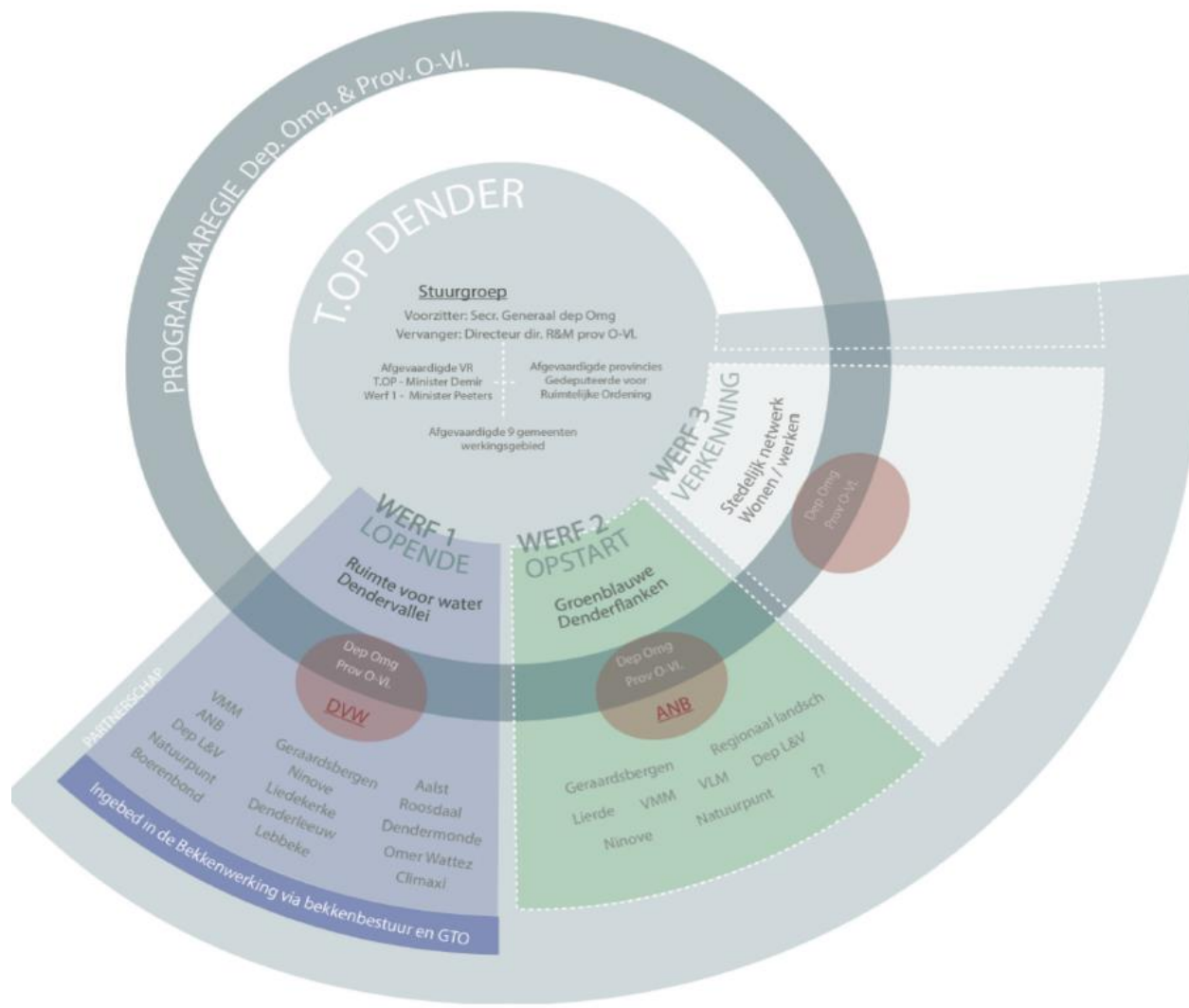
Van SP Denderland naar T.OP Dender

4. Meerwaarde van Vlaanderen als co-trekkende ipv ondersteunde partner

- Geïntegreerde visies & ruimtelijk beleid ontwikkelen met 3 bestuursniveaus vanuit horizontale samenwerking
- **Hogere slag- en realisatiekracht** door bundelen investeringsmiddelen op hefboomplekken die voor 3 bestuursniveaus strategisch zijn (geïntegreerde investeringsagenda)
- Versnelt uitvoering en laat toe ambitieniveau op te krikken

5. **Complementaire regisseursrol** met Vlaanderen (1+1 >>>> 3!)

- Gelijkwaardige rollen, ondanks andere bevoegdheden
- Versterkt partnerschap met & mede-eigenaarschap van Dendergemeenten

HOE?

Door **WERVEN**

- Samenwerking rond complexe ruimtelijke uitdaging
- Bovenlokaal partnerschap als trekker
- Ontwikkelen van geïntegreerd visie en plan i.s.m. lokale besturen en actoren i.f.v. realisatiekracht
- Opstart i.f.v. capaciteit en engagement bij (kern)partners

En **LOKALE HEFBOOMPROJECTEN**

- Lokale projecten met bovenlokale relevantie
- Hoge complexiteit, ambitieniveau, hefboomwaarde,...
- Dragen bij aan uitvoering aan visie/plan Werf
- Lokaal trekker(schap) en/of coalitie
- Begeleiding T.OP Team, (financiële) ondersteuning ifv noodzaak

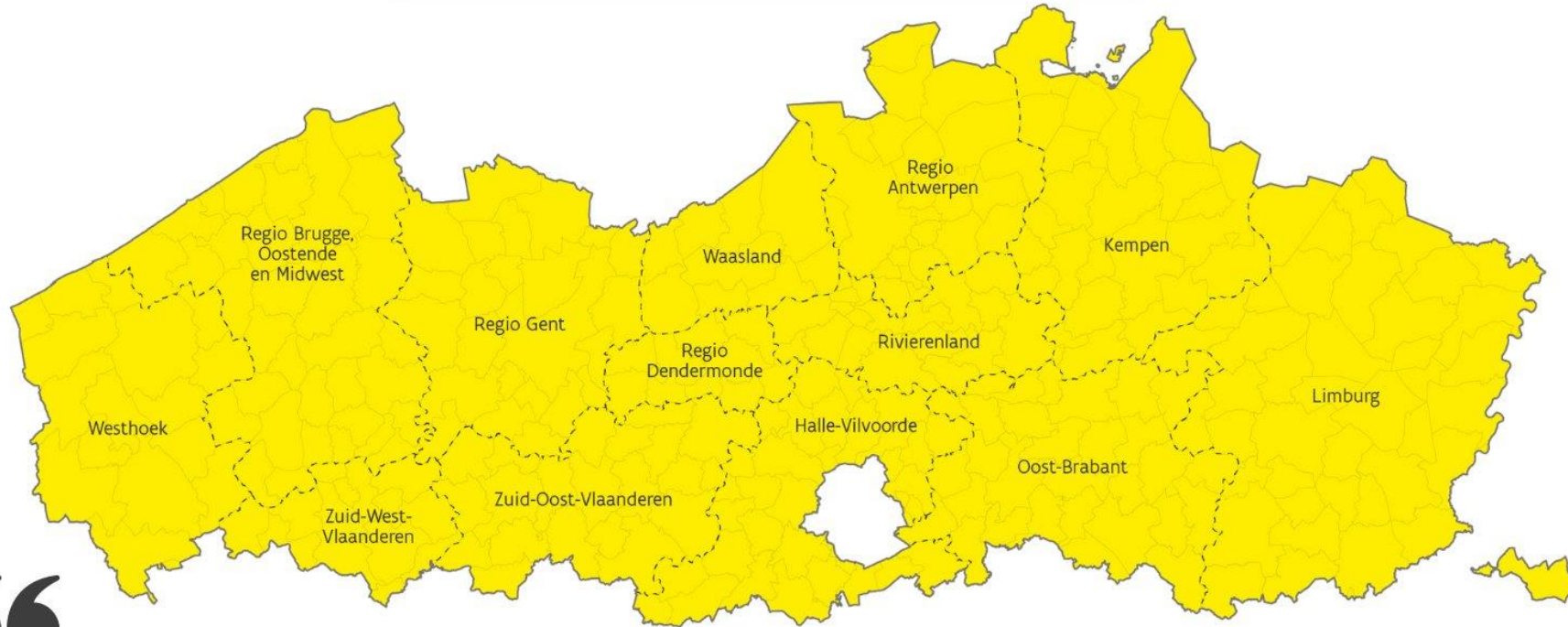
Open Ruimte Coalities

Op de schouders van
10 jaar Open Ruimte Platform

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Regiovorming

Sterke, bestuurskrachtige lokale besturen vormen de basis van succesvolle regionale samenwerking.

De Regiodeal in het Omgevingsbeleid

Juridische en financieel-
organisatorische analyse

Webinar 1 februari 2024

DEPARTEMENT
OMGEVING

We stimuleren tegelijk met een thematische oproep Strategische Projecten Bouwshift bottom-up gebiedssamenwerkingen'. We streven naar een 'ambitieuze gebiedsgerichte Vlaamse investeringsagenda Open Ruimte' met een gebundelde inzet van mensen en middelen. We zullen vanuit het Departement 'beter gebiedsgericht werken om de diverse doelstellingen voor een gebied samen op een interbestuurlijke en geïntegreerde manier te realiseren. We bundelen daarvoor investeringen en verbinden ze met engagementen. We bieden duidelijkheid aan lokale coalities met krachtigere Vlaamse kaders. Met een structurele en Vlaanderen-brede omgevingsregio-werking creëren we met de drie bestuursniveaus een lokaal-Vlaamse gespreksruimte geënt op de referentieregio's. Met de inzet van het BRV-fonds ontwikkelen we vanuit een inhoudelijk en methodisch kader een nieuw instrument, namelijk de regiodeal.'

Bijdrage van Departement Omgeving voor het regeerakkoord (2024)

Uit het eindrapport van de “Toekomstvisie voor het lokaal en binnenlands bestuur”

Een set van instrumenten voor het gebiedsgericht werken

Referentieregio's

Taakstellingen op centraal niveau, met decentrale ruimte

Gebiedsprogramma's

Mandatering en capaciteit

Gebiedsteams

Selectie en statuut van ambtenaren

Gebiedsfondsen

De regelingen voor het Vlaamse budget maken het mogelijk om te werken met gebiedsfondsen.

Gebiedscontracten

Opvolging en monitoring

De monitoring is in eerste instantie bedoeld voor opvolging in de gemeenteraden en in het Vlaams parlement, steunt op een beperkte set van indicatoren en op een kwalitatieve methode van interactie en visitatie.

Strategische projecten

Pilootprojecten BRV

Blue Deal & ontharding

- vlaggenschipprojecten (veerkracht)
- natte natuur
- proeftuinen droogte 3.0
- water-land-schap 2.0
- demonstratieprojecten duurzame landbouw
- proeftuinen ontharding – VL breekt uit

Bebossing

- meer bos voor Vlaanderen
- bos op stortplaatsen (OVAM)

Natuur

- Vlaamse parken (nationaal park / landschapspark)
- projectsubsidies Natuur 2021
- natuur in je buurt
- VAPEO

Landbouw

- projectoproep landbouw-natuur
- voedsel-land-schap
- PDPO III

Klimaat

- klimaatwijken
- lokale klimaatactie
- energie en klimaatprojecten
- actieplan energie efficiëntie
- operatie perforatie

Stedenbeleid

- stadsvernieuwingsprojecten
- aangename leefbuurten
- Veerkrachtige steden na corona
- hittebestendige stad
- wijkverbeteringscontracten

Economie

- subsidies leegstaande en verwaarloosde bedrijfsruimten
- brownfieldconvenanten

Europese subsidies

- Interreg (2BConnect, project habitat, eurregio,...)
- EFRO
- horizon 2020
- european city facility (EUCF)
- LIFE

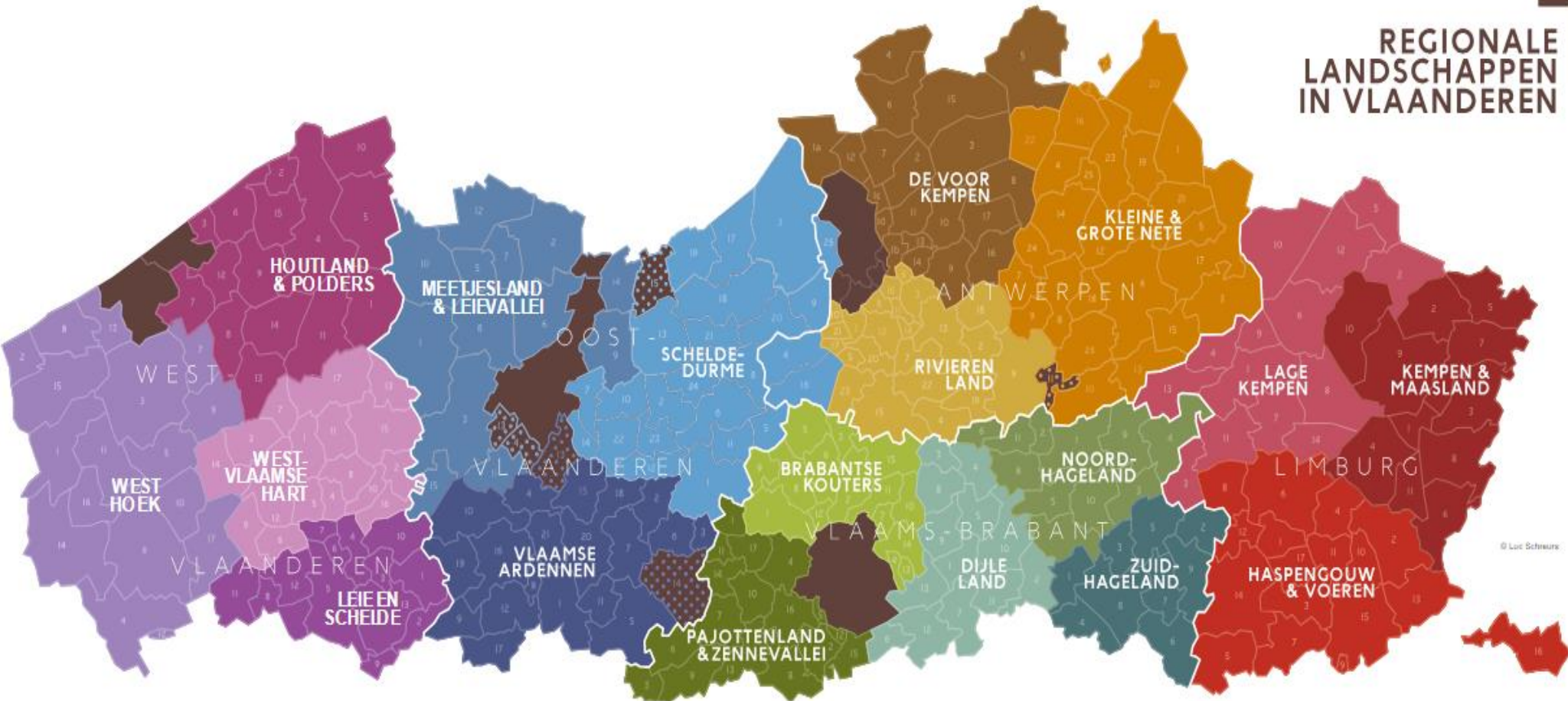
Andere

- summerschool
- oproep win-vorm

3 Ontzorging en gemeen beheer?

- Vormen van ontzorging, lokale besturen blijven eigenaar:
 - de intercommunales voor streekontwikkeling als beheerders van deze publieke gronden?
 - een intercommunaal grondbedrijf naar het model van de stadsontwikkelingsbedrijven?
 - laat ruimte voor gebiedsgerichte afwegingen en overleg tussen lokale besturen
- Ontzorging, gekoppeld aan het overnemen van de eigendommen en 'onteigenen' / compenseren van de lokale besturen:
 - door Regionale Landschappen binnen een gebiedsgerichte formule?
 - door vormen van publieke – non profitsamenwerking op Vlaams niveau
 - een vorm van 'Community Land Trust' voor landbouwgrond
 - problematiek van (jaarlijkse?) vergoeding voor lokale besturen

REGIONALE LANDSCHAPPEN IN VLAANDEREN

Publieke landbouwgrond in Vlaanderen en Brussel: cijfers en kansen

ILVO-inspiratiedag

19 september 2024

Gent

Sessie 5: **Samen sterk? Kunnen lokale spelers regionaal de krachten op publieke gronden bundelen?**

1. Stelling: "Er is nood aan een tijdelijk moratorium op de privatisering van publieke landbouwgrond"

Er is nood aan een tijdelijk moratorium op de privatisering van publieke landbouwgrond in Vlaanderen en Brussel

8.3

Helemaal oneens

Helemaal eens

2. Stelling: "Lokale besturen en OCMW's moeten ontzorgd worden in het beheer van hun landbouwgronden"

Lokale besturen en OCMW's moeten ontzorgd worden in het beheer van hun landbouwgronden

6.0

Helemaal oneens

Helemaal eens

3. Stelling: "Het eigenaarschap van landbouwgronden van OCMW's en lokale besturen wordt beter overgeheveld naar een overkoepelende instelling."

Het eigenaarschap van landbouwgronden van OCMW's en lokale besturen wordt beter overgeheveld naar een overkoepelende instelling

4.7

Helemaal oneens

Helemaal eens